

การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย

Sustainable Cultural Tourism Management of the Community in The Khong River Basin, Nong Khai Province

รณชัย บุญสอน*

Ronachai bonson

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพลักษณะทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน
ลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย และศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้
จากตารางเลขสุ่มของ Krejcie & Morgan (1970) จำนวน 384 คน และใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง
แบบตามสะดวก ได้แก่แบบสอบถาม นอกจากนี้ยังทำการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวการ
สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การ
วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว มีความเห็นว่า วัดโพธิ์ชัยเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุด รองลงมาคือตลาดท่าเสาตั้งและศาลาแก้วกู่เกี่ยวกับวัฒนธรรม
ประเพณีผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีความเห็นว่า เทศกาลบั้งไฟพญานาค มีศักยภาพมาก ที่สุด
รองลงมาได้แก่ ประเพณีเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์เมื่อถามถึงศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ผู้ตอบ
แบบสอบถามทุกคนมีความเห็นว่า หลวงพ่อพระใสมีศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด
2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของ
ชุมชนลุ่มน้ำโขงจังหวัดหนองคาย ได้แก่ คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว
และการบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก การจัดการด้านการให้ความรู้และ
การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ ชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

Abstract

The objectives of this research were to study potential cultural characteristics of the community in the Khong River Basin, Nong Khai Province. The

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Student-Doctor of Public Administration Program, Pathumthani University

sample size was based on the Krejcie and Morgan table and the 388 samples were selected using convenient technique for data collection. In addition, qualitative study was conducted by interviewing six key informants and stepwise multiple regression analysis was applied for hypothesis testing.

The results of the study were as follows:

1. All of the respondents viewed Wat Pho Chai as the highest Potential followed by Tha Sadet Market and Kaew Khu Sala for the tourist attractions. All of them thought that The Naga Fireball has the highest potential for a traditional tourist attraction, followed by Esan Songkran Traditions. The Buddhist statue, named Luang Pho Pra Sai is viewed as the highest potential for a cultural arts attraction.
2. The factors relating to sustainable cultural tourism management in the Khong River Basin, included value of cultural arts, potential for tourist reception, knowledge management, creating awareness, tourist area conservation and tourism management.

Keywords: Sustainable Cultural Tourism Management/ Community in the Khong River Basin

บทนำ

แนวคิดต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมจะมีการปรับสภาพการจัดการ เพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm shift) จากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่ยุคสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงครอบคลุมองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All Tourism should be sustainable tourism) (Dowling, 2014) กล่าวโดยสรุปรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ จะต้องมึนนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบในน้อยที่สุด ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545) ได้กล่าวถึงการประชุม Globe'90 (พ.ศ. 2533) ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยที่ Eastern Caribbean States Organization (OECS) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และ

เป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานช่วยบัญญัติคำจำกัด ความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษา เอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ ยาวนานที่สุด ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นการทำลาย สภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น การจะพัฒนาให้การท่องเที่ยว ยั่งยืนได้ต้องเข้าใจว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมสิ่งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรรูปธรรมที่ เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ป่า ทะเลสาบ ถ้ำ น้ำตก ส่วนที่เป็นรูปธรรมที่มนุษย์ สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ กิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ ในท้องถิ่น สวนสาธารณะ สวนสนุก โรงภาพยนตร์ และศูนย์การค้า เป็นต้น

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้าง ขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความ ต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการ ทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคง สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วยหลักการของ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการรณรงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดย ชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม เหล่านี้มีเป้าหมาย ร่วมกันคือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว การท่องเที่ยวแบบใหม่นี้จะมีการกำหนดเป็น หลักการร่วม 6 ด้าน ดังที่ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ความยั่งยืนทางด้านนิเวศ (Ecological sustainability) เป็นหลักการแรกที่เราเห็นได้ชัด หากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการคำนวณหาศักยภาพรองรับ จำนวน นักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศจะสามารถรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้วัดผลกระทบทาง สิ่งแวดล้อมได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social sustainability) เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะ รองรับนักท่องเที่ยวหรือคนมาเยือนได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะดำรงความเป็นชุมชนเดิมอยู่ ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และการคำนวณ ศักยภาพรองรับในด้านนิเวศเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเช่นเดียวกัน

3. ความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม (Cultural sustainability) เป็นสิ่งที่วัดและเห็นได้ยาก ในระยะสั้น หากแต่ค่อยๆ ส่งผลกระทบท่อชุมชนในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์

วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด แต่หลักการแห่งความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของชุมชนในการรับหรือปรับเปลี่ยนหรือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเองที่แตกต่างจากของผู้อื่น การแทรกซึมทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ควรมีมาตรการในการควบคุมวัฒนธรรมที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมเดิมและป้องกันมิให้เกิดการดัดแปลงวัฒนธรรมของชุมชนไปในทางที่เสื่อมทราม

4. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (Economic sustainability) หมายถึง การได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งในที่นี้อาจได้หมายถึงการได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ในส่วนของนักท่องเที่ยวหมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ การปรับพอกับการจัดการกับต้นทุนด้านอื่นๆ และการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้านอื่นๆ อาจไม่มีประโยชน์เลยหากมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความยั่งยืนด้านการศึกษา (Educational element) เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่แบ่งแยกตัวของสภาพชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และในส่วนของชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ในการจัดการ การต้อนรับและรับมือกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยมีการประเมินผลกระทบ ต่อชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Local participation) แนวโน้มของการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามามีการจัดการกับการท่องเที่ยวเองมีแนวโน้มที่ชัดเจนและสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการที่มองว่า ชุมชนที่รับการท่องเที่ยวเป็นชุมชนที่เป็นวัตถุทางการท่องเที่ยว เปลี่ยนเป็นให้ชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือจุดแบ่งระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบใหม่

ศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง มีอาณาเขตกว้างขวาง ทั้งนี้ได้รวมพื้นที่ทั้งนี้ได้รวมพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย ซึ่งเกิดวิวัฒนาการของศิลปวัฒนธรรม ก่อให้เกิดอารยธรรมที่หลากหลายก็เพราะเหล่าชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในดินแดนลุ่มน้ำโขงที่ประกอบด้วย อาณาจักรล้านนา อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรขอม และระดับรัฐน้อยใหญ่อีกมาก กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นผู้สร้างสรรค์ศิลปะ และวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างสืบเนื่องยาวนาน กลุ่มคนเหล่านี้ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไท อันได้แก่ ไทยวน ไทลาว ไทใหญ่ ไทเขิน ไทลื้อ ไทดำ ไทแดง เป็นหลัก รวมถึงกลุ่มคนมอญ เขมร จีนและชนเผ่าต่าง ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ไทเหล่านี้ก็สามารถแยกแยะได้ด้วยภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แม้จะไม่ชัดเจนนัก แต่จะมีเอกลักษณ์แตกต่างกับกลุ่ม มอญ เขมร จีนและชนเผ่าต่าง ๆ อย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ทั้งหลายยังคงสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ รวมทั้งการแพร่กระจายวัฒนธรรมในกลุ่มเมืองและอาณาจักรต่าง ๆ

ภูมิปัญญาต่าง ๆ ในแถบอนุภูมิภาคแห่งนี้ ได้มีการพัฒนาการทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องชัดเจน โดยการพัฒนามีความเหมือนและแตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง แต่ยังคงความมีอัตตาลักษณ์ (Identity)

ความเป็นตัวตน (Self) ความเป็นชนชาติ (Ethnicity) ที่เหนียวแน่นด้วยคุณธรรม ความเชื่อดั้งเดิม รวมกับการรับเอาพุทธศาสนาในเวลาต่อมา

สิ่งเหล่านี้ส่งผลถึงวิถีชีวิตที่งดงาม มีระเบียบของชีวิตที่ชัดเจนและมีการสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรมที่สื่อถึงความเชื่อและค่านิยมดังกล่าว ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมทั้งหลายได้ผ่าน กระบวนการวิวัฒนาการจนกลายมาเป็นแอ่งอารยธรรมลุ่มน้ำโขงที่ทรงคุณค่าอารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขงมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มากกว่า 1,000 ปี ก่อเกิดศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและ สุนทรียภาพที่มีอัตตาลักษณ์ ท่ามกลางกระแสความผันแปรทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองระหว่าง รัฐต่อรัฐ เมืองต่อเมือง ชุมชนต่อชุมชน บนความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์และเครือญาติที่ ผสมผสานอย่างกลมกลืนเป็นเอกภาพบนความหลากหลาย ในดินแดนที่เป็นแอ่งอารยธรรมที่ เรียกว่า "ลุ่มน้ำโขง"

จังหวัดหนองคายได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวแต่ศักยภาพในการ รับรองนักท่องเที่ยวรวมทั้งแหล่งการท่องเที่ยวยังคงจำกัด ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพในการรับรองการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดประกอบกับข้อจำกัดของ หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกิดประสิทธิภาพและนำไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากขาดความร่วมมือของหน่วยงานในการสร้างแผนปฏิบัติการในการพัฒนา ภาคการท่องเที่ยว ขาดความรับผิดชอบ รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับ วัฒนธรรมประเพณี (ภูมิ หมั่นพลศรี, 2554) ซึ่งสภาพปัญหาต่าง ๆ ส่งผลกระทบจากการท่องเที่ยว ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมา จากพฤติกรรม การท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยว ต่างชาติที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการละเลยวัฒนธรรมอันพึงประสงค์ เช่น การ แต่งกาย การขึ้นปีนป่ายไปบนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือการล่องลำไปในเขต หวงห้าม และด้าน กายภาพและการจัดบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงวัดหลายแห่ง ยังขาดระบบการจัดการที่ไม่รองรับต่อธุรกิจการท่องเที่ยวไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลสำหรับ นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ สถานที่พักและร้านอาหารยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อให้บริการ นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง วัดในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงมีปัญหาด้านการอนุรักษ์ ศิลปกรรม ได้แก่ พระพุทธรูป ภูมิสถาปัตยกรรม ขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์อาณานิเวศ ระบบ นิเวศภายในวัด และขาดการปรับปรุงสาธารณูปโภค ได้แก่ ห้องน้ำสำหรับรองรับผู้มาเยือน อาคาร สถานที่จอดรถ ถนน ที่พัก ร้านอาหาร ร้านของที่ระลึก ส่วนด้านข้อมูลขาดป้ายบอกทาง ป้าย ข้อมูล บุคลากรการท่องเที่ยว ประเด็นเหล่านี้ยังเป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหากได้รับการดูแลและ พัฒนาอย่างเหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดี จัดระบบประชาสัมพันธ์ที่ดีมีความเหมาะสมต่อ นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศได้รับทราบข้อมูลและดึงดูดจิตใจด้วยจุดเด่นของสถานที่ พร้อมทั้งประวัติศาสตร์อารยธรรมโบราณและร่องรอยประวัติศาสตร์ โดยการสร้างความตระหนัก ให้ชุมชนเห็นคุณค่าในการร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันจะส่งผลถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดี งาม ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมแห่งตนและคงไว้เพื่อสืบทอด (สุนิสา สุวนพอนันต์, 2540, หน้า 2-5) ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจประเด็นวิจัยเรื่อง “เที่ยววัด : แนวทางการ

พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย” เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคและระดับชาติต่อไป

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและมีความสนใจในการศึกษาสำรวจ วิเคราะห์ ประเมินปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพื่อวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

สมมติฐานของการวิจัย

สามารถสร้างเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับเรื่อง การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย สัมพันธ์กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. แหล่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ศักยภาพทางกายภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการรับรองการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ ประชาชนในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 148,485 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางเลขสุ่มของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำนวน 384 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ ผู้ให้ข้อมูลข่าวสารสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย บุคลากรภาครัฐ (องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น, สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย, หน่วยงานด้านวัฒนธรรมจังหวัด, ธุรกิจบริการการท่องเที่ยว ประมาณ 6 คน

เครื่องมือที่ใช้มี 2 แบบ คือ แบบสอบถาม สำหรับประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และแนวการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) และ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 51 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 38 ปี ระดับการศึกษา ร้อยละ 40 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 53) มีอาชีพเกษตรกร/ประมง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79) สมรสแล้ว สำหรับรายได้ต่อเดือน (ร้อยละ 53) มีรายได้ 5,001-10,000 มีระยะเวลาที่พัก ร้อยละ 66 อยู่ชุมชนมาตั้งแต่เกิด มีกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่า ร้อยละ 67 เป็นไทยลาว หรือไทอีสาน ที่เหลือเป็นไทยทรงดำ/ลาวโซ่ง เวียดนาม และชนเผ่าภูไท

นอกจากการเคารพนับถือศาสนาพุทธแล้วยังมีความเชื่อเกี่ยวกับ ผีบรรพบุรุษ/ผีปู่ตา ผีตาแฮก/ผีไร่นา แถน นาค เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขงคือ ร้อยละ 65 เชื่อว่ามีพญานาค เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมปัจจุบันได้สูญหายไป ร้อยละ 41 ได้แก่ ประเพณีไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมด้านศิลปะ วัฒนธรรมด้านการแสดง และวัฒนธรรมด้านอาหาร

ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่าในด้านแหล่งท่องเที่ยววัดโพธิ์ชัย และตลาดท่าเตด็จ มีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากที่สุด ส่วนในด้านประเพณีพบว่าเทศกาลบั้งไฟพญานาค มีศักยภาพด้านการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากที่สุด และเย็นทั่วหล้า มหาสงกรานต์อีสาน มีศักยภาพด้านการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาก ในด้านศิลปวัฒนธรรมผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนตอบว่า หลวงพ่อพระใสมีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากที่สุด และรองลงมาคือหลวงพ่อบุญครองเจ้าองค์ตื้อ มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม

พบว่าคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน ได้แก่ ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีที่สืบค้นได้ , ความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

2. ศักยภาพทางกายภาพ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

การศึกษาด้านศักยภาพทางกายภาพ พบว่า เส้นทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนาจร มีศักยภาพมาก และจากการศึกษาด้านการวิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม แต่การศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนแนวทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่นพบว่าอยู่ในระดับมาก รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม

เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านระบบความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว พบว่าอยู่ในระดับมาก

3. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว พบว่า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบายและยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึง ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก ในการมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่า การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และการจัดการด้านการท่องเที่ยวพบว่า อยู่ในระดับมาก

5. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

การศึกษาด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก พบว่า การสร้างจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว อยู่ใน ระดับ มาก ซึ่งสอดคล้องการจัดกิจกรรมอบรมความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรมประเพณี ภาษา การแต่งกาย อาหารและการดำรงชีวิตของท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

6. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่าการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง แต่การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ อยู่ในระดับมาก และการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก

7. การจัดการด้านการท่องเที่ยว

การศึกษาด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวสอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการ โดยการจัดตั้งองค์กรในท้องถิ่นเพื่อให้มีบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก

8. ชุมชนมีส่วนร่วมเชิงเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

การศึกษาด้านชุมชนมีส่วนร่วมเชิงเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนมีรายได้จากการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการเป็นผู้นำเที่ยว หรือให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหาร ของที่ระลึก หรือสินค้าพื้นเมืองชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปพื้นเมืองส่งเสริมโอกาสการจ้างงานในชุมชนที่มีความเท่าเทียมกัน ทั้งสตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และชนกลุ่มน้อย อยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยเป็น เพศ การศึกษา อาชีพ กลุ่มชาติพันธุ์ ระยะเวลาที่พักอาศัย ความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัฒนธรรมประเพณี มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำโขง จังหวัดหนองคาย ซึ่งปรากฏว่า Adjusted เท่ากับ 0.60

อภิปรายผล

1. หน่วยงาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวชาดการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ไม่ให้ความร่วมมือ ชาดการเผยแพร่ข้อมูลเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่ถูกต้อง รวมถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องสุดชีวัน นันทวัน ณ อยู่ธยา (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลางกรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อยมาก และภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นในส่วนของการสนับสนุนปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8 ประการ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัจจัยดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประการ เช่น พิพิธภัณฑ์ดนตรีพื้นบ้าน และวรรณกรรมท้องถิ่น ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นปัจจัยดึงดูดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยพบปัญหาทั้งทางด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอยู่น้อย และไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านนโยบายและงบประมาณ คนในชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ ยังคงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวน้อย

2. เจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบชาดความรู้ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น และมีการทุจริตต่อหน้าที่สอดคล้อง ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ (2550) ได้วิจัยการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาอุทยานต์ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร พบว่า มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและมีแผนปฏิบัติการที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายโดยผู้นำด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีการฝึกอบรมภาคทศกให้แกชาวบ้าน มีการเตรียมให้ มีกิจกรรมการแสดงด้านวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยี่ยมชมและพักผ่อนหย่อนใจ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ ของชุมชน

3. แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวชาดการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาดการปรับปรุงด้านระบบสาธารณูปโภค ชาดการจัดอบรมและนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ถูกต้อง ชาดการวางแผนการป้องกันภัยจากธรรมชาติ และปัญหาการผลิตสินค้าท้องถิ่นที่เน้นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจุฑามาศ ไชยศรี (2536) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพต่ำสุด คือ ถ้ำแม่ลาเกะ ที่ตั้งอยู่ในอำเภอขุนยวม จาก

การศึกษา ได้จัดลำดับศักดิ์ของแหล่งท่องเที่ยวตามค่าศักยภาพ กลุ่มที่มีค่าศักยภาพสูง เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกในการเข้าถึง ถนนที่ใช้สัญจรเป็นถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง ระยะทางไม่ห่างจากชุมชนมาก ใช้เวลาในการเดินทางไม่นาน ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้อยู่ในเขตชุมชนจึงได้รับการบริการทางด้านสาธารณูปโภคจากชุมชนได้หลายประการ แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพปานกลาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เนื่องจากในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ จะมีไม่ครบถ้วน ทำให้มีศักยภาพต่ำกว่าแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแรก แต่จะมีความพร้อมในเรื่อง ของสภาพแวดล้อมที่มีสภาพเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ค่อยได้รับการดัดแปลงให้เปลี่ยนไปจากเดิม มากนัก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าศักยภาพต่ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติทั้งหมด เมื่อพิจารณาตัวแปรต่างๆ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความสะดวกในการเข้าถึงต่ำ แต่ในเรื่อง ของสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวสูงเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ไกล ไม่ถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยว ศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการด้านการให้ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ

4. ชุมชน

แหล่งท่องเที่ยวขาดการสนับสนุนส่งเสริมและการอบรมด้านการบริการการท่องเที่ยว ขาดการส่งเสริมด้านอาชีพของชุมชนอย่างยั่งยืน ปัญหาชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวขาดการดูแลเอา ใจใส่ต่อแหล่งท่องเที่ยว ขาดการสืบสานทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ชุมชนขาดจิตสำนึกต่อความ ถูกต้องในการดำเนินและธรรมาจริยธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับบุษบา สิทธิกร และคณะ (2544) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน บ้านแม่กลางหลวง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพผลกระทบการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน เขตวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง ดอยอินทนนท์ ผลการวิจัยค้นพบประเด็นสำคัญดังนี้ 1) วิธีการ พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีประสิทธิภาพที่สุด ควรให้ชาวบ้าน มีบทบาทในการจัดการผ่าน กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation Working Approach) ซึ่งมุ่งเน้นให้ชาวบ้าน มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การศึกษาชุมชนการทำ แผนการตลาด การบริหารจัดการ และการติดตามประเมินผล 2) การให้ความรู้ความเข้าใจใน หลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการ พัฒนาคนเสริมสร้างศักยภาพในการตัดสินใจ ในทุกกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) การกระจายรายได้และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม จะสามารถก่อให้เกิดการร่วมมือของ ชาวบ้านต่อการจัดการท่องเที่ยว 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวและการ สนับสนุน จากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมาย ของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 5) ปัจจัยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยวมีผลต่อความสำเร็จ ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนที่สามารถเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน ให้เกิดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและ วัฒนธรรมชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีแผนการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา และบริษัทท่องเที่ยวเอกชน รวมไปถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและชาวบ้านในชุมชน
2. ควรมีการจัดทำการประเมินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมไปถึงการควบคุมการก่อสร้างสถาปัตยกรรมที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนได้เสียและมัคคุเทศก์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
3. การกำหนด นโยบายการศึกษาของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์
4. การกำหนดนโยบายท่องเที่ยว ของรัฐ จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนัก ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น
5. เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปิด พื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมใน การประเมิน และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น
6. การส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชน ไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้าน เศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชน และประโยชน์ที่ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทาง สังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกเรือนทางวัฒนธรรมและ ทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้

บรรณานุกรม

- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2545). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช
- ชิดจันทร์ หังสสุต. (2532). หลักและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร :
คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคาแหง.
- ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ. (2550). การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์โดยการมี
ส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาภูผายนต์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร. ดุษฎีนิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พูลทรัพย์ สอนเมือง ตูลาพันธ์. (2546). รายงานการศึกษารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พงศกร ชาวเชียงตุง. (2550). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณลำน้ำชี
จังหวัดมหาสารคาม. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

จุฑามาศ ไชยสร. (2536). การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน
จังหวัด แม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2554). การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.
เข้าถึงเมื่อ 24 มีนาคม 2554, เข้าถึงได้จาก
<http://www.tourism.go.th/2010/th/home/index.php>Dowling, 2014

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research
Activitiesw". *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), pp.
607-610.